

YENİ TÜRK LİRASI VE HUKUKİ BOYUTU
(YTL'ye Geçişle Birlikte Çıkabilecek Hukuki Sorunlara İlişkin Tespit ve
Değerlendirmeler)

GİRİŞ

Cumhuriyet tarihinde bir ilk olan paramızdan altı sıfır atmak suretiyle yeni bir para birimine geçiş operasyonunun hukuki alanda etkilerinin olması da kaçınılmazdı.

Operasyonun hukuki zemini, 28 Ocak 2004 tarihli ve 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun ile oluşturulmuştur. Bu Kanun, beş ana maddeden ve üç geçici maddeden ibaret çerçeve kanun niteliğindedir.

Kanun ile uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde temel ilkeler getirilmiştir. Ayrıntıları düzenleme konusunda ise ilgili kurum ve kuruluşlara yetki verilmiştir. Böylece, her somut olayın özelliklerine göre amaca uygun çözüm getirilmesi, hukuki sorunların en aza indirilmesi sağlanmıştır. Bu haliyle Kanun, hukuk tekniğine uygunluğu yönüyle övgüye değer bir kanundur.

Şimdi, Yeni Türk Lirasının hukuki etkilerine genel ve bazı hukuki konulara özgü olmak üzere, iki bölüm halinde değinilecektir.

A-GENEL İLKELER

I- Yeni Türk Lirasının Para Birimi Niteliğini Kazanması ve Sonuçları

1- 5083 sayılı Kanun ile 1/1/2005 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Yeni Türk Lirası (YTL) ve alt birimi Yeni Kuruş (YKr) olarak kabul edilmiştir. 1 milyon Türk Lirası eşittir 1 Yeni Türk Lirası değişim oranında Yeni Türk Lirasına bir değer ölçüsü getirilmiştir.

2- Yeni Türk Lirasının para birimi olmasının sonucu, 1/1/2005 tarihinden itibaren Kanunlarda ve mevzuatta, idari işlemlerde, yargı kararlarında, her türlü hukuki muamelede, kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında, kaydi ve nakdi ödemelerde Yeni Türk Lirasının kullanılması esas olacaktır.

Böylece, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Yeni Türk Lirası, bir yasa ile zorunlu değişim ve ödeme aracı olarak öngörülmesi ve bir değer ölçüsü taşıması nedeniyle hukuki anlamda para - memleket parası niteliğini kazanacaktır.

Hesap birimi olarak da Yeni Türk Lirasının kullanılması gerekmektedir. Devlet hesaplarında, gerçek ve tüzel kişilerin yasal olarak tutmakla zorunlu oldukları tüm hesap ve kayıtlarda YTL kullanılacaktır. Mali sonuç doğuran belgelerde Yeni Türk Lirasının kullanılmaması cezai yaptırım uygulanması sonucunu doğuracaktır.

3- 2005 yılından önce Türk Lirası üzerinden gerçekleşen ve sonuçları 2005, 2006 ve sonraki yıllarda devam eden hukuki araçların durumu ne olacaktır sorusuna Kanun'un 3. maddesi cevap vermektedir.

1/1/2005 tarihinden önce çıkarılan kanunlarda ve diğer mevzuatta, verilen yargı kararlarında, yapılan idari işlemlerde, her türlü hukuki muamelelerde, kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgelerde, ödeme ve değişim araçlarında yer alan Türk Lirası veya Lira ibareleri, 1 milyon Türk Lirası eşittir 1 Yeni Türk Lirası değişim oranında kendiliğinden Yeni Türk Lirasına **dönüşecektir**.

Bu kendiliğinden dönüşüm işlemi, **hukuki ilişkilerin diğer şartlarında** bir değişikliğe yol açmayacağı gibi, taraflardan birine itiraz hakkı, hukuki ilişkinin şartlarında değişiklik talep hakkı veya hukuki ilişkiyi sona erdirme hakkı vermeyecektir.

Özellikle kira ve hizmet sözleşmeleri gibi uzun süreli sözleşmelerdeki Türk Lirası ibaresi, hiç bir düzeltmeye gerek kalmaksızın değişim oranında hukuken Yeni Türk Lirası olarak algılanıp işlem görecektir.

Şüphesiz, tarafların anlaşarak sözleşmelerindeki ve diğer hukuki belgelerdeki Türk Lirası ibarelerini Yeni Türk Lirası olarak **düzeltilmeleri de mümkündür**. Bu düzeltme işleminin 31 Aralık 2005 tarihi bitimine kadar yapılması halinde her türlü vergi, resim, harç ve diğer yükümlülükten muafiyet getirilmiştir. 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren yapılacak düzeltmelerde ise özellikle damga vergisi yükümlülüğü doğacaktır.

II- Türk Lirası da, 2005 yılında Yasal Para Niteliğini Sürdürecektir.

1- 5083 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile 24 Aralık 1937 tarihli 3290 sayılı Devlet Hesaplarında Liranın Esas İttihaz Edilmesi Hakkında Kanun 1/1/2005 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

Ancak, Kanun'un geçici 1. maddesinde halen tedavülde bulunan Türk Lirası banknotlar ile madeni paraların 1/1/2005 – 31/12/2005 tarihleri arasında Yeni Türk Lirası banknotlarla ve yeni çıkarılacak madeni paralarla **birlikte tedavül** edeceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, zorunlu değişim ve ödeme aracı olduğundan ve bir değer ölçüsü taşıdığından, 2005 yılında bir yıllık geçici dönemde Türk Lirası yasal para niteliğini sürdürmektedir.

2- Türk Lirasının 2005 yılında yasal para niteliğini sürdürmesi teknik zorunluluklardan ve bazı hukuki kaygılardan kaynaklanmaktadır. **Kanun'un gerekçesinde**, diğer ülke uygulamaları da dikkate alınarak, eski para biriminin yenileri ile değiştirilmesinde ve her iki para biriminin takibinde yaşanabilecek zorlukların aşılması, yeni paranın itibarının olumsuz etkilenmemesi bakımından birlikte tedavülün öngörüldüğü belirtilmektedir.

Diğer taraftan, 5083 sayılı Kanun'un temel amacı paramızda sadeleştirme yapmaktır. Bu operasyon sırasında, 2005 yılında da eski alışkanlıkların sürdürülerek hataen veya kasıtlı olarak Türk Lirasının hukuki işlemlerde kullanılabilmesi hususu dikkat çekmiştir. Türk Lirası 2005 yılında tedavülden kaldırılsaydı, 2005 yılında Türk Lirası üzerinden kurulan tüm hukuki ilişkilerin geçersizliği sonucuna ulaşılacaktı. Dolayısıyla, bu konuda çıkabilecek hukuki ihtilafların önlenmesi ve mahkemelerin iş yükünün artmaması için, 2005 yılında da Türk Lirasının tedavül etmesi öngörülmüştür.

3- Söz konusu bir yıllık geçiş döneminde **yasal para** niteliğini koruduğundan, 2005 yılında Türk Lirası üzerinden yapılan her türlü hukuki muamele, sözleşme, kıymetli evrak, hukuki sonuç doğuran diğer belgeler geçerli olacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
BAŞ HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ VE HUKUK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ancak, bu hukuki işlemlere de Kanun'un 3. maddesi uygulanacak ve Türk Lirasına yapılan bu atıflar kendiliğinden değişim oranında Yeni Türk Lirasına dönüşerek işlem görecektir, Yeni Türk Lirası olarak muhasebeleştirilecektir. **Yani hesap birimi olarak Yeni Türk Lirası kullanılacaktır.**

4- Nakdi ödemeler ise, Türk Lirası veya Yeni Türk Lirası üzerinden gerçekleştirilebilecektir.

Nakdi ödeme yapılırken Türk Lirası banknot veya Yeni Türk Lirası banknot madeni para kullanılmasında seçimlik hak ödemede bulunana ait olacaktır. Borçlu, sadece TL veya YTL banknot verebileceği gibi, bir kısmı TL bir kısmı YTL olarak da ödeme yapabilecektir. Alacaklının bunları kabul etmemesi, alacaklının temerrüdüne yol açacaktır.

5- Türk Lirasının 2005 yılında da tedavül etmesinin bir sonucu olarak, Kanun'un geçici 3. maddesinde, 2005 yılında bütün mal ve hizmet bedellerinin, **etiket ve tarife listelerinde** Türk Lirası ve Yeni Türk Lirası üzerinden ayrı ayrı gösterilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluğa uymayan nihai satıcılar için, 2005 yılında 142,66 Yeni Türk Lirası idari para cezası uygulanması söz konusu olacaktır.

6- 2005 yılında TL olarak düzenlenen her türlü hukuki muamele ile hukuki sonuç doğuran belgeleri, taraflar isterlerse değişim oranında YTL olarak düzeltebilirler. Bu işlemini 31 Aralık 2005 tarihine kadar, bu tarih dahil yaptıkları takdirde vergi muafiyetinden yararlanabileceklerdir.

7- Türk Lirası banknotlar 1/1/2006 tarihinden itibaren tedavülden kaldırılmıştır. TL banknotlar bu tarihten başlamak üzere 10 yıllık zamanaşımı süresince Bankamız ve Ziraat Bankası gişelerinde değiştirilebilecektir.

Türk Lirası, 1/1/2006 tarihinden başlamak üzere yasal para niteliğini kaybettiğinden, bu tarihten itibaren Türk Lirası üzerinden hukuki işlem yapılmaması, sözleşme ve kıymetli evrak düzenlenmemesi gerekmektedir.

B- BAZI HUKUKİ KONULARDA ETKİLER

I- Çek ve Senetler Bakımından

1- Yeni Türk Lirası, 1/1/2005 tarihinden itibaren para birimi niteliğini kazanacaktır. Bu nedenle, 2004 yılında YTL keşide edilen ve 2004 yılında ibraz edilen çekler konusunda bankalarca işlem yapılamayacaktır.

2005 yılında YTL keşide edilen ancak, 2004 yılında ibraz edilen ileri keşide tarihli çekler de işlem görmeyecektir.

Buna karşın, 2004 keşide tarihli YTL çek 2005 yılında ibraz edildiğinde, ibraz tarihinde YTL para birimi olduğundan işlem yapılması söz konusu olacaktır.

2- 2005 yılında TL üzerinden düzenlenen poliçe, bono ve çekler geçerli olacaktır. Ancak, bunlar dönüşüm oranı üzerinden YTL olarak işlem görecektir. Nakdi ödeme ise TL olarak da yapılabilecektir.

3- 2005 yılında, TL ve YTL olarak birlikte düzenlenmiş çeklere de rastlanabilir. Çek, TL ve YTL olarak birlikte düzenlenmiş ve aynı tutarı gösteriyorsa bir sorun bulunmamaktadır. Fakat aynı tutarı göstermiyorsa kural olarak yazı ile ifade edilen değere itibar edilecektir.

1/1/2005 tarihinden sonra da eski çek karnelerinin kullanılmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır. **Eski çek karnelerinde bulunan TL ve Türk Lirası ibareleri keşideci tarafından YTL ve Yeni Türk Lirası'na göre düzeltilerek, paraflanmak suretiyle de kullanılabilir.**

4- 2005 yılında TL keşide edilen çek, keşide tarihi itibarıyla kendiliğinden YTL'ye dönüşeceğinden, 2006 yılında ibrazı halinde dahi YTL olarak işlem görür. 2006 yılında TL keşide edilen çek 2005 yılında ibraz edildiğinde, gerçek keşide tarihi 2005 yılı olduğundan işleme alınmalıdır.

2006 yılında TL keşide edilen ve 2006 yılında ibraz edilen çekler ise işleme alınmayacaktır. Dolayısıyla, 2006 keşide tarihli TL üzerinden çek keşide edilmemesine dikkat edilmelidir.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
BAŞ HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ VE HUKUK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

5- KONUYA İLİŞKİN TABLO

Keşide Tarihi	Para Birimi	İbraz Tarihi	Açıklaması
1.1.2005'den önce	TL	1.1.2005'den önce	Kanunun yürürlük tarihi olan 1/1/2005 den önce tüm işlemler sonuçlandığından TL olarak ödeneceği şüphesizdir.
	YTL	1.1.2005'den önce	YTL, yürürlükte olmadığından bankalarca ödeme yapılamayacaktır.
	TL	1.1.2005'den sonra (bu tarih dahil)	Kanunun 3.maddesi uyarınca kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında TL'ye yapılan atıflar 2. maddede belirtilen değişim oranında YTL'ye yapılmış sayılacağından YTL üzerinden işlem görecektir.
	YTL	1.1.2005'den sonra (bu tarih dahil)	Çekin ibraz süresi 1/1/2005 tarihinden sonrası ise YTL olarak ödenebilecektir.
1.1.2005'den sonra (bu tarih dahil)	TL	1.1.2005'den önce	Çeklerin ibraz edildiğinde ödenmesi kuralı ve söz konusu dönemde tedavül gücüne sahip tek para biriminin TL olması karşısında TL olarak ödenecektir.
	YTL	1.1.2005'den sonra (bu tarih dahil)	Kanun uyarınca YTL üzerinden işlem görecektir.
	TL	1.1.2005'den sonra (bu tarih dahil)	Kanunun 3.maddesi uyarınca kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında TL'ye yapılan atıflar 2. maddede belirtilen değişim oranında YTL'ye yapılmış sayılacağından YTL üzerinden işlem görecektir.
	YTL	1.1.2005'den önce	YTL, yürürlükte olmadığından bankalarca ödeme yapılamayacaktır.

C- SONUÇ OLARAK

KONU YA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ BU YÖNDE OLMAKLA BİRLİKTE, ÇIKABİLECEK HUKUKİ SORUNLARIN YARGI KARARLARI İLE SONUÇLANDIRILMASI TABİİDİR.

Bu nedenle, bir yorum farklılığından doğabilecek hak kaybına uğramamak için, hukuki işlemlerde 2004 yılında TL, 2005 yılında YTL kullanılması, 2005 yılından itibaren eski çek karnelerinin yenileriyle değiştirilmesi yerinde olacaktır. Hukuki belgelerdeki TL ibarelerinin YTL olarak düzeltilmesi ileride çıkabilecek karışıklıkları önleyecektir.